

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

IV. évfolyam.

7. szám.

Kolozsvár. Julius. 1885.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aestheticája.

Írta: Dr. Sárffy Aladár.

(Folytatás.)

Az aesthetika, ha nem vonatkozik valamely specialis szakkörre, mindig fel szokta ölelni tárgyai közé a „szép“-nek minden oldalú nyilvánulását; ezért látjuk tehát, hogy a széptanok tárgya vagy a külvilág, mikor a természet szép oldalát, vagy a belvilág, mikor az emberi élet erkölcsi oldalának szép vonásait tüntetik fel, vagy pedig a művészetek minden ágában feltűnő szép elemekkel foglalkoznak. Általános és tájékoztató képet nyújtanak az aestheticák mindazon fogalmakról, melyekről mi mint nagyszerű, fönséges, kellemes, elragadó, csinos, de közönségesen és legtöbbször csak a „szép“ neve alatt szoktunk beszélni. És éppen ez a kutató szellem, mely mindenben a megnyerőt s a behizelgő harmonikus szépet vizsgálja, ez az aestheticai alkotás kiapadhatatlan és gazdag forrása. A találékony és fürkésző emberi szellem mindig újabb alakban hozza napfényre elragadó productióit s így bővül ki az egyetemes aesthetika köre is, mely a természeti állandó szépségek után tekervényes úton kutatja fel az emberi ész irodalmi és művészeti haladásában, ezek alkotásában azt a szépet, mely az aestheticai kellemes érzelmeket kelti fel a művészi ihlettség iránt fogékony kebelben. A haladás fokozatos, tárgyai folyton szaporodnak, az újonnan fölvetett szép elemeket s ezek fogalmait társítja a régiekkel s újakat producál. A lélek eszményít, idealizálja a hétköznapit is s ha ez neki frappans módon sikerül, az aestheticának egy újabb fejezete ad számot a művészi haladásról.

Ha az élet, ha korunk bámulatos törekvése s ha az előttünk fekvő vívmányok nem igazolnák a föntebbi szavakat, talán kétségbe is vonhatnók, hogy az aesthetika is alá van vetve a haladás átala-

kító erejének. Ámde erre itt áll előttünk élő tanubizonyságul iparművészetünk, a fényképészet. Ki gondolta volna még csak ez előtt 50—60 évvel is, hogy az aesthetika egy egészen terjedelmes mellékágot fog hajtani, melynek a fényképészet adja ugyan a tárgyat, de élető eleme mégis csak az ő „szép“ lehet! Az aesthetika magában foglalta már a görög s a középkori híres olasz festők korában azokat az elemeket, melyek ma nagyjában a fényképészet aesthetikájának anyagot adnak a feldolgozásra, mert Coreggio vagy Rubens pl. éppen olyan kiváló figyelemben részesíté az aesthetika ama sarkalatos elvét, hogy az emberi test szépen és szabályosan adassék vissza a vásznon, mint a hogy ma törekszik a lelkiismeretes és műérzékkel bíró fényképész az állítás kifogástalan szépségére. Csakhogy az ilyen és ehhez hasonló sok más általános széptani elven kívül a legújabb kor vívmánya, a fényképészet, sok oly csirát ébresztett fakadásra a művészi érzékben, melynek kifejesztéséhez azelőtt rugót nem adott a külső körülmények ébresztő közbenjárása. Az alap megvolt, mint a hogy meg van a lappangó kép üvegünkön az expositio után, de nem volt meg az előidéző és a sensibilisator, mely annak alakot is segített volna adni. A művészet fényképészeti ága azonban fölébreszté az alvó érzéket, tárgyat adott neki a munkához, sensibilisálta a szép megjelenésének ez iránya iránt s a szellem a kimutatott úton haladt tovább, újabb fejezetekkel gazdagítva az aesthetikát, sőt létet adva a szakszerű aesthetikának is.

A művészi érzék rejtve tartott lappangó képei gyorsan copirozódtak a mindinkább haladó törekvésben s ma már ott vagyunk, hogy a fényképészeti műérzék önálló aesthetikáról mer beszélni, mely specialiter az ő birodalmában nyilvánuló „szép“-ről adjon ismertetést. Így erősbödött egészséges törzsből kinöve a fényképészet aesthetikai oldala, melynek alapfogalmai tehát az egytetemes aesthetika elemeiből nyertek táplálékot. Ha nem volnának feltüntetve már az olasz festők remekein amaz irányadó elvek, melyekre mi is fektettük iparművészetünk aesthetikájának alapját, azok az archimedesi pontok, melyeket minden művészi productióban megtalálhatunk s nekünk kellene egy teljesen új talaj után kutatni, melyre építhetnénk: bizony nem beszélhetnénk ma még a fényképészet aesthetikájáról.

A művészetek rokonfogalmakban találkoznak egymással, mert a szép forma és a remekléssel határos kivitel mindegyiknél bámulatot ébreszt s e rokonfogalmak egymást támogatva, egymást ápolva mindannyian a szépből indulnak ki s ennek, mint közös forrásnak, üdítő cseppjeivel táplálkoznak. Valamint azonban ha a negatívok elkészítése egyugyanazon eljárással történik is s a nyert pozitívakon mégis árnyalati különbségek vehetők észre: úgy vagyunk a fényképészet aesthetikájával is, melynek tárgya sok tekintetben

azonos az egyetemes aesthetikával s más szempontból nézve mégis elüt egyéb specialis aesthetikától.

Rövid párhuzamot huzván így az egyetemes aesthetika s a miénk tárgya közt, mehetünk egy lépéssel tovább s bevezető sorok gyanánt vázolhatjuk a mi aesthetikánk különleges elemeit.

Sokan foglalkoztak már azzal a hálátlan kérdéssel, hogy vajjon miben determinálódnak a művészeti fogalmak s hogy ez alapon miféle productiókat nevezhetünk művészetnek? Így vetették föl többször azt a kérdést is, hogy tulajdonképen a fényképészet is oda számítható-e a művészetek közé? Készítményei néha alantos színvonalon állanak, máskor meg művészi extasist keltenek a szemlélőben s így kérdéssé vált, vajjon jogos-e rá is a művészi epitheton? vagy pedig csak egyes alkotásait ruházhatjuk föl e megtisztelő elnevezéssel? A fényképészet aesthetikája tehát első sorban is (mielőtt a részletekbe bocsátkoznék) annak a kérdésnek eldöntésével foglalkozik, hogy milyen viszonyban van fényképészetünk a művészettel? mely fejtegetés azután végül abban a kérdésben szögellik össze: művészet-e a fényképészet is?

Ha a több oldalú vizsgálódás után erre a kérdésre feleletet adott, nyomban rá ki kell terjeszkednie annak a sokszor s néha gúnyosan is hangoztatott körülménynek latolgatására, melyet a füstés, rajzolás és chemiai functio alakjában szoktak iparművészetünkkel kapcsolatban emlegetni. Tehát vizsgálni kell a festő művészet viszonyát a fényképészethez, mely előbbinek hívei az évek hosszú során át, különösen keletkezésének gyermekéveiben, lenező szemekkel és vagdalódzó gúnnyal illették iparművészetünket, mint a füstéshez mérve kontárkodó művészetet, sőt szerintük közönséges ipart.

A füstés utánzása a természetnek, de nagy szabású művészet is, mert önállóan, élő minta nélkül is tud bámulandóan szép remekműveket teremteni. Ha így ezt utánzásnak nevezzük, még jobban megilleti ez elnevezés a fényképészetet, mely meg is vallja, hogy neki legfőbb törekvése a természetnek hű utánzása s mihelyt e feladatát nem teljesíti, értékéből sokat el is veszít, mert a képen megörökített alak nem hű az eredetihez. Tagadhatatlan, hogy a fényképészet a természettel kél harcra s azt a szabadságot, melyet a festők élveznek, hogy phantasiájuk szerint idomítják alakjaikat a vásznon s földízítik eszményi szépségekkel a képzelt modelt: a fényképészet nem élvezheti mindenkor, sőt csakis önteremtett körülmények közt, mert apparatusát, ezt az élettelen tárgyat, a maga lencséivel helyezi szemközt a kézzel fogható modellel, a festő ellenben ihlettségével kormányozza ecsetét — a hogy csapongó phantasiája kívánja az inspiratio megtestesítését. Mind a kettő utánzó, de valódi utánzó

mégis csak a fényképészet s midőn ezt megvalljuk, fegyvert adunk azok kezébe, kik ettől a művészi melléknevet elvitatni akarják. Csak-hogy a természetnek fényképészeti úton való utánzása bővebb részletezést kíván, melynek megtörténtéig nem szabad megvonni tőle a művészi elnevezést, mert a fényképészet aesthetikája egy külön fejezetet szentel a fényképészetnek, mint a természet utánzójának, vizsgálására. Ott bizonyosan ki fogja mutatni, hogy ez utánzatra éppen úgy rá lehet lehelni a művészi illettséget, mint egy főstményre s így a gáncsoskodók kezéből kiüti a fegyvert, melylyel már-már megölni akarták az új művészetet.

(Folyt. köv.)

Az erdélyrészi közművelődési egyesület.

Ha mi egyenkint minél nagyobb szorgalmat fejtünk ki pályánk művelésében arra, hogy szebbnél szebb műveket állíthassunk elő, és ha pályánkkal szellemünk művelődése is párhuzamban haladhat előre: gyarapodásunkkal nem csak hazánkban növekedik tekintélyünk, hanem külföldön is. De ezt legbiztosabban csak úgy érhetjük el, ha egymást rangkülömbőség nélkül, vállvetett erővel támogatjuk és bizalommal szeretjük. Ugy kell egymás mellett türelmesen megférnünk, mint jelen orsz. kiállításunkon egymás mellé kirakott fényképeink, melyek ha nem egyenlő minőségűek is, de a legegyszerűbb kivitelűben is, ha figyelemmel vizsgáljuk, találnunk kell valami vonzót; midőn az egész így mint olyan tükör áll előttünk, melyben a fényképészet terén való haladásunkat nem csak mi láthatjuk és ítélhetjük meg, hanem a művelt külföld is; s ránk minél kedvezőbb e közös bírálat: életünk annál kecsgetetőbb és biztosabb lehet a jövőben. Hogy hazánk és nemzetünk a legviszontagságosabb idők hosszú során keresztül fönn maradhasson, hő vágyunk és megtörhetetlen akaratumk, melynek megdönthetetlen alapot tiszta erkölcsös étellel és szakadatlan jóra való munkával fektethetünk, mert csak így lehet az épület egekig nyúló, melyben népünk-nél az Isten is lakozhassék.

E nagy, és mégis könnyű munkára mindenféle iparnak és tudomány-nak előbb egyenként külön, azután összesen mind egyesülniök kell, melyből azután az anyagi jólét s ebből a szellemi műveltség következik párhuzamosan.

Az anyagi jólét csak akkor lehet valódi boldogság, ha azzal lelki műveltségünk párhuzamban van. Erkölcsös lelki műveltség nélkül, egyedül csak dús gazdagsággal, valamint egyes családok, úgy nemzetek jövője sincs biztosítva.

A szépről s jóról való teljes ismeret, a tudomány, a legnagyobb hatalom; mely minden más felhalmozott anyagi erőt szét dul, megsemmisít, de csak akkor, ha az erő nem erkölcsös alapon nyugszik; midőn a népek sorai-ból, mint sok mások, mi is kitoröltetnék. Ettől őrizkedjünk! s mivel az okokat már ismerjük: őrizkednünk annál könnyebben lehet.

A jóra való törekedésben nincs akadály ott, hol higgadt ész, erő s kitartás szokott lenni; ez úgy talál ránk fényképészekre, mint más pályán levőkre vagy akár egy nemzetre is. Jegyezzük meg jól, hogy nem mások, hanem mindig mi vagyunk önnön magunk ellensége... Nincs az a körmönfont álnok furlang, mely az erkölcsös józan ész és viselkedés előtt úgy el ne enyészhesék, mint mocsok a fölhevített aranyról.

Fönmaradásunkra tehát még nem elegendő az, hogy csak kifogástalan jó és szép műveket tudjunk felmutatni s azután gazdagok legyünk, hanem a mi legfőbb, tiszta erkölcsös szellemi műveltséggel is kell bírunk; minél nagyobb ez, annál messzebb világolja be amaz utat, melyen az emberiség teljes jólétének célja felé haladhatunk mi egyesek, midőn azután sok ilyen egyesből alakul a nép, a nemzet, mely minden időviszontagsággal daczolva addig élhet, míg önmagához hű és becsületes marad. Hogy teljesen ilyenek lehessünk és maradhassunk, erővel kényszerítsük magunkat rá és tanuljunk, hogy azután mint ilyenek, kik testben nem elsatnyultak, lélekben tiszták, a valódi jóra és szépre fogékonyabbak lévén, mindig megragadhassuk az adott alkalmat, hogy a közös jóra, mindnyájunk javára annyit áldozhassunk, a mennyit csak anyagi körülményünk megengedhet.

Ime egy ilyen alkalom tárult fel előttünk most, mely minden igaz hazafit önkénytes adakozásra szólít, az „Erdélyrészi közművelődési egyesület.” Mi ez? talán azt kérdezed t. olvasó. Ez olyan érzékeny emulsiós lap, melyre körülményeid szerint, ha minél többet adsz, annál nagyobb és szebb fénykép sugárzik rólad arra, mely míg szeretett hazád fönmarad, el nem enyészik soha.

Hazánk e része vala külellenségeink áramlatainak legöblösebb csatornája; s a mint egyfelől a sok évszázon keresztül gyérült számunk a közös hazá védelmében; másfelől, úgy pusztultunk s pusztulunk ma is azzal, hogy miként a sebes ár mossa zöldülő martját: úgy olvasztott s olvaszt közülünk sokakat más nemzetiség magába. Ezt, népünk absorbealtatását akarja jövőre megátolni az „Erdélyrészi közművelődési egyesület.” E dicső, őseinktől kiontott vérral szerzett hazát akarja újolag meghódítani ez egyesület, de nem halált osztó fegyverrel, hanem a haldoklónak is életet adó tudománnyal és iparral, melyek minden másnemű fegyverek felett a leghatalmasabbak. Az „Erdélyrészi közművelődési egyesület” tehát senkit sem akar nemzetiségéből kivétköztetni a nyers erő hatalmával, hanem csak a szelid jőtevő tanítással kívánja kebelébe vissza hódítani ama testvéreinket, kik a viszontagságos idők és körülmények miatt más nemzetiségekbe olvadtak már, s olvadni indulnak. Ez intézményre, jövőnk egyik sarkalatos biztosítására, filléreinkkel áldozni szólít fel ez egyesület mindnyájunkat. És mi, kik 'állaskörünknel fogva szellemi művelteknek is hisszük magunkat: kimaradhatna-e csak egy is közülünk olyan, ki egész magoodadásával nem támogatná e szent és igazságos ügyet? bizonynyára olyan egy sem fog akadni közöttünk.

A szép, jó és maradandó hasznosra törekvő intézmények életbeléptetésénél nekünk mindenkor az elsők után kell haladnunk; mert tudjuk, hogy jelen életünk a jövő sarjadékában van biztosítva és pedig annál inkább, minél erősebbé fejlődhetik.

Ret.

A phototypographia.

(Folytatás.)

Önkényt érthető azonban, hogy az ilyen világítás nagyon erős lévén, a mintakép világos vagy sötét rajzolata szerint, háromszorta vagy ötszörte kevesebb időt kell vennünk a száraz lap megvilágítására, mint árnyékban szokás; s ekkor is tanácsos az újon vegyített vasoxalat-előidézőhöz egyharmad részben az előtte való napon már használt előidézőt vegyíteni. Csak így idézhetjük elő szabályosan a lapot, ha ez kelleténél talán több ideig világítottatott volna meg; ellenben ha a lapon a kép nagyon nehezen vagy éppen nem mutatkoznak: sóskasav és vasoldat hozzáadásával a hatás el nem maradhat. Lassankénti előidézéssel tömöttebb képet nyertünk mint ellenkezőleg, mely ha minden elővigyázatunk mellett is beállna: a lap nagysága szerint 1—3 csepp töményesített citromsav-oldatot adunk az előidézőbe. Ezzel, ha még nem késő, vagyis ha a kép nem homályosodott el egészen, lassan de biztosan, kivant minőségüleg erősödik meg a negatív-kép. Az ilyen célra készült negatív-képet lemosása után újon — 1:6 — oldat rögzítőbe teszszük, és pedig már használtba azért nem, mivel az ilyen, minél régibb, annál több vasat tartalmazván, a kép gyengülésére hatna; az újon készült rögzítőnek hatása éppen az ellenkező szokott lenni, vagyis abban nemhogy meggyengülne, sőt inkább megerősödik. Ekkor a negatívot, hogy a benne rejlő rögzítő natront megsemmisíthessük, szorgalmasan lemosván, olyan vízbe teszszük, melynek minden 200 ccm. mennyiségébe 10 ccm. Au de Javelle-t vegyítettünk; miután ebben 5 perczig hagytuk, ismét jól lemoszuk s kiszáradni felreteszszük.

A teljesen kiszáradott negatívot, ha kívánságunknak minden tekintetben megfelelő, retouche és lakkirozás nélkül is alkalmazhatjuk másolásra; ellenben ha a legvilágosabb részek, az eredeti kép monotonosága miatt nem volnának elég élénkek: sötét vagy piros füstékkal erősítjük meg arra ügyelve, nehogy az igen sok füsték miatt az ilyen helyeken kidomborodások támadhassanak, melyek miatt a két lap rétegével egymásra téve, simán nem fekkethnek, ezt pedig műveletünk sikeréért okvetetlenül ki kell kerülnünk. Ezért szükséges sima tükörűveglap a chromgelatine-hoz és a bromezüst-gel-emulsióhoz; ezért jó, ha a kész negatív olyan lehet, hogy azt sem retouche-alni, sem lakkirozni nem szükséges, mivel, a mint már elein mondottuk, ha színével a két egymásra tett lap között itt-ott egyenetlenségek vannak, e miatt a chromgelatine-ra nyomult kép rajzolata bután ütven ki, később a typographiai kép is ilyen lenne.

Most, miután a negatív-kép minőségével rendben vagyunk, a chromgelatine-os lap nyomtatásához s megvilágításához foghatunk, melyhez az úgynevezett „amerikai sajtó“ azért legalkalmasabb, mivel vastag üveglap nincs benne s a negatív nemcsak hogy nincs olyan nagy nyomásnak kitéve, hanem a világosság azt közvetlenül érven, róla a nyomtatás hamarabb is ké-

szülhet, — és pedig a negatív tömötsége szerint, árnyékban 9—15, napon 1—3 perczig. Ezt azonban a negatív-kép s a világosság különfélesége miatt pontosan meghatározniuk teljes lehetetlen lévén, két módhoz kell folyamodniuk. Az egyik abból áll, hogy a világosságon addig hagyjuk, míg a negatívon keresztül, a chromgelatine-os lapon a pozitív-kép minden részletével, gyengén ugyan, de teljesen nem látható. Az időmennyiség meghatározására a másik mód, a photometer alkalmazása legbiztosabb, melyet így készítünk:

Közönséges fehér selyempapírból 12 darab 3 cm. széles szeletet vágunk, melyek között egy 12 cm. hosszú, a többi 11 darab pedig 1—1 cm. terrel rövidebb legyen. Ezeket lépcsőzetesen egymásra rakjuk s felül összeragasztjuk; azután a legelső lépcsőre 1, a következőre 2 s így tovább mind a 12 lépcsőt megszámozván, készen van a photometer, melyet így használunk:

E photometer alá nagysága szerint, darabocská chlorézüstös papirost teszünk, kisdud sajtóba szorítjuk, s a megvilágítandó lappal egyidejűleg teszszük ki; s mikor, több ízben megnézegetvén, a chlorézüstös papiroson a 7-es szám is gyengén kivehető: ekkor, a negatív kép alatt, a chromgelatine-os lap jó részt már elegendő ideig vala megvilágítva, s ezen a pozitív-kép, a negatívon keresztül, minden részletével áttükrözőnek látszik. Ekkor a sajtót felnyitjuk, a negatívról a chromgelatine-os lapot leveszszük, s ha homályos helyen rajta áttekintünk látjuk, hogy azon a negatívnak, gyenge ugyan, de minden részletében tiszta s éles másolata világos-barna színben van. E képet most tiszta folyóvizet tálczába teszszük, s minden 3—5 perczben annyiszor újítjuk meg rajta a vizet, míg ez, egy óra múlva, olyan tiszta marad, mint a milyen vala, mielőtt a képre töltöttük volna. Ebből — ha az utolsó viz tiszta marad — tudjuk meg azt, hogy a kép rétegéből minden legcsekélyebb chromsó eltávolodott, midőn most a lapon meglepő szép domború képen gyönyörködhetünk, melyen a sötét részeket mélyedések, a világos részeket pedig emelkedések képezik; vagy más szavakkal: Kalium és ammonium bichromatos gelatine-ban a világosságon chromsavas chromeleg fejlődik, mely a gelatine-nal egyesül s a gelatine-t a világosság fokozott hatásával többé vagy kevésbé teszi oldhatatlanná. Tehát ott, hol a negatívon a világosság áthathatott, a gelatine a chromsótól — a világosság hatásával — cserződvén, vízhatlanná vált; ott pedig, hol a világosság át nem hathatott: a gelatine a chromsótól változást nem szenvedhetvén, vizet vehetett magába s földagadt, midőn a szép relief-kép így alakúlhatott; ezt tovább készítéséig pormentes helyen kiszárítván, félretehetjük, vagy műveletünket tovább így folytathatjuk vele:

Miután tehát a domború képes lapot a chromsótól teljesen megmentettük, mely legfőljebb 2—3 óra alatt történik meg: 1 rész chromtimsó 45 rész vizes oldatába teszszük 30 perczig azért, hogy a további műveletre a képnek földomborodott része szilárdabb lehessen. Hogy pedig a lapon az egész kép jól megkeményedhessék, azaz cserződhessék, miután a chromtimsó oldatból kivettük és jól lemostuk, 1 rész tanin 25 rész vizes oldatába szintén 30 perczig hagyván, megint jól lemoszuk, miközben két külön oldatot készítünk:

Az egyik 2 rész jodnatriumból és 25 rész vízből, — a másik 1 rész légenys. ezüstéleg- és 3 rész vízből áll. Most a jól lemosott lapot, miután az első jodnatrium-oldatban félóraig állni hagytuk, lemossuk s róla a vizet tiszta itató papirossal eltávolítottuk: vizarányos állványra teszszük s a második ezüst-oldatból annyit töltünk rá, a mennyi lefolyás nélkül maradhat rajta; s ezt addig hagyjuk — $\frac{3}{4}$ vagy 1 óráig — míg a lapon elegendő jodezüst fejlődhetik; ezután az ezüstoldatot letöltvén, gyengén leöblögetjük s a lapot erős világozágon 4—5 másodpercig tartván, 1:12 arányú kénsavas-vasélecs-oldattal öntjük le, midőn az ezüst reducalódik; s mivel előbb a lapot csak leöblintettük, szabad ezüst lévén jelen, a gelatine-réteget vagyis a kép felszínét színezüst borítja. Ekkor a lapot 4—5 percig tálczába teszszük, s minden perczen tiszta vizet töltünk rá, végül csapon folyó vízzel még leöblögetjük keveset s azután kiszáradni félreteszszük, midőn a lap ilyen állapotban is sok ideig eltartható.

Az így elkészített lapot azután bármikor lágy ecset segedelmével finom graphitporral kell bedörgölnünk addig, míg rajta a kép egyenletes fémszerű fényes nem lesz. Ekkor staniol vékonyságú ólomlemezt veszünk s miután egyik oldalát melegen felolvasztott sárga viaszszal behuzztuk: 2 cm. széles szalagokra vagdaljuk. Ezekből két szeletet, viaszos felével, úgy illesztünk a lap hátuljára, hogy azok keresztet alkossanak és a négy végük, elől, a lap színére 2—2 cmeternyire ráhajthatók lehessenek; melyeket azután, hogy el ne mozdulhassanak, megmelegített vasfogó, vagy másféle eszközzel érintünk, midőn a viasz megolvad s hirtelen kihülésével a szalagok vége, a kép széleihez, jól oda ragad. Tehát a lapnak négy oldala, a hátára keresztbe illesztett viaszos ólomszalagok négy végétől megpántoltatott. Most a lap színét ott, hol az ólomlemez pántok végét leragasztottuk, graphitporral miután jól bedörgöltük: a lap szélét a pontokat kivéve — köröskörül egy cm. szélesen közönséges negatív-képhez való lakkal kell behuzznunk.

A domborképpel ilyen módon való elbánásunk nagy fontosságú, melyet minden olyan olvasó igen jól tud, ki a sok gyönyörűséget szerző galvanoplastika szép eljárást ismeri és azzal foglalkozott. Ámde olyanoknak is kell írunk, kiknek a galvanoplastika eljárásban semmi tapasztalatuk sincs, s ezért a gyakorlott olvasó megbocsáthat, ha szokásunk ellenére itt kissé terjedelmesebbek leszünk.

A galvanoplastika olyan eljárás, melylyel Volta-féle készülék negatív-villámáramával, akármilyen homorú vagy domború testre, valamely fémső oldatából a fémet színítve üllepíttethetünk; midőn az ilyen fém, különösen vörös réz leülledéséből a mintához, fényképszerű hű másolat támad. Ez eljárás föltalálása Humphry Davy-tól ered, kinek már 1807-ben óriási nagy galvanikus batteriával sikerült az addig egyszerű testnek vélt alkalit szétbontani. Ezután e szép találmány gyakorlativá tételében az angol Spencer-rel csaknem egyidejűleg az orosz Jakobi lép föl. Spencernek 1838-ban éremről mélyített másolatot sikerült fölmutatni stb. Jakobi pedig a következő 1839-ik év — tehát ugyanazon nevezetes évben, midőn a francia tud. társulat Daguérre

nagybecsű találmányával földünket megajándékozta — június 21-dikén ezeket írja Faraday-nak: „Az electromagnetismus körüli huzamos időtől fogva tartó szakadatlan kísérleteim nyomán véletlenül nevezetes fölfedezésre bukkantam, mely abból áll: hogy Volta-féle árammal valamely domború műről mélyített rézlap másolatot lehet nyerni, melyről azután ugyanazon eljárással a mintához teljesen hasonló, állítható elő. Ezzel tehát olyan módhoz juthattunk, melylyel akármilyen finomul metszett rézlapot végtelen mennyiségben lehet sokszorosítani.” Jakobi nagyon érdekes levele — melyet térszúke miatt egészen nem közölhetünk — nyilvánosságra jövetelével a találmány csakhamar nagy lendületet nyert. 1840-ben többféle éremről már teljesen sikerült másolatokat készítettek; Böttger vala az első, ki ilyen műveleteken kívül galvanismus segédelmével fémtesteket másnemű fémmel huzott be. A rézmetsző Kress és Klein pedig számos metszett és más úton mélyített lapot másolt galvanikus úton. Becquerrel, Elsner, Knolz, Smee, Elkinton, Braun s még mások javításával egyik legszebb iparművészetté, erős törzsszé fejlődhetett, s éppen mint fényképészetünk, számos eljárásra ágazhatott el, melyek között a nevezetesebbek ezek: Galvanographie, Glyphographie vagy Galvanoglyphik, Galvanochromie, Galvanometallurgie, Galvanostegie, Galvanotypie, Galvanophotographie, Galvanophototypographie stb.

E röviden előadott történeti részecskéből megtudtuk, hogy a galvanoplastika annyi, mint valamely testnek valamely fémmel való behuzása, vagy ugyanazon testnek fémből való másolása galvanikus árammal, electricitással. Mielőtt azonban magát az eljárást — mely elein előadott műveletünkkel szoros összeköttetésben van — közölnénk: előbb e galvanismussal szükséges keveset foglalkoznunk.

A galvanismus, vagy contact-elektricitás, vagy hydroelektricitás, melyet „Voltaismus“-nak is neveznek, olyan villanyosság, elektricitás, mely sajátosság fölgerjedésével annyiban különbözik a közönséges villanyosságtól, hogy csak két nem egyenlő vezető, nevezetesen egyenlőtlen fémek érintkezésével támad, melyet magyarul érülő villanyosságnak nevezhetünk. Például ha egy darab horgany s egy darab vörösréz fordított részükkel érintkeznek, ekkor a zink positiv, a réz pedig éppen olyan erős — negativ villanyosságú, mely jelenséget érzékeny electroscoppal tapasztalni lehet.

Ez elektricitásnak galvanismus neve Luigi Galvani feltalálójától ered. L. Galvani az anatomia és orvostan tanára vala Bolognában, midőn 1789-ben e fölfedezésre úgy jött, hogy valahányszor rézhorgon levő békakazombot vashorogra akasztott, ez mindannyiszor rángatódzott, mely jelenségből azonban csak azt következtette, hogy az állati test magában villanyosságot rejt, de arra nem jött, hogy e jelenség tulajdonképen a réz és a vas egymással való érintkezéséből ered.

Erre később Volta Sándor tanár Paviában jött amá tapasztalatánál fogva, hogy főképpen mikor két különböző fémet egymással hozott érintkezésbe: mindannyiszor villanyosság támadott, melynek következtében e jelenséget contact-

vagy érületi villanyosságnak nevezte, azért, hogy az ismert thermo, vagy meleg villanyosságtól s a magnetikus, vagy delejes villanyosságtól megkülönböztetve legyen.

E különféle villanyosságról szólva, önkénytelenül ama kérdés támad: mi az elektricitás tulajdonképen?

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

Budapesti levelek.

V.

(Nyári idény a fővárosban. — Egyesületi hírek.)

A forró napok beköszöntének, az utczákon az asphalt olvad, a kocsi-kerék s a lovak patkói barázdás nyomokat hagynak benne; kevés nép jár, az üzletek ásitának, a forgalom csökkent, a kinek pénze van, elmenekül a szabadba, — csak a vidékről naponként felránduló közönség élénkíti még a fővárost, bár ezek is jobb szeretnek a kiállítás árnyas fái alatt zeneszó és sör mellett hűselni. A nyári hónapok alatt mindenféle iparág pang a fővárosban s így a fényképészet is, habár az idén a vidékről följáró közönség egyes czégek jövedelmét, a többi évekéhez képest, meglehetősen gyarapítja. Ámde ez nem felel meg a várakozásnak!

A nyári idény a fővárosi fényképészeknek s más iparosoknak és kereskedőknek egyáltalán gyöngé szokott lenni; jó, de az idén mindenki sokat várt a kiállítástól; „steigeroltak“ egyre-másra, a kik csak tehették (jó, hogy a fényképészek közt itt a fővárosban kevés házigazda van) s ennek folytán a drágaság nőtt, azon jó reménység fejében, hogy hát majd a kiállítás alkalmával fog folyni a pénz — mint a Duna... A csalódás tehát most elég keserű... s a kiállítás bizottsága is elég kegyetlen a csalódottak keservein nem enyhíteni...

Ezeket azért írom, mivel már több vidéki kartárstól hallottam, hogy ez évben itt a fővárosban kiállítás lévén, a vidéken rosszul megy, mert a közönség azzal biztatja magát, hogy majd ha a kiállításra fölmegy, akkor készített képet. Szó sincs róla; egy pár jó helyen lévő ismert czég a vidékről jó forgalmat csinál a kiállítás révén, de nagyobb része ellenkezőleg van, mert a közönség el lévén foglalva a különböző szórakozással, nem igen marad ideje s pénze még le is fényképeztetni magát. Tehát ha a vidéken rosszul megy, vigasztalódhatnak t. collegáink azzal, hogy biz' itt se valami fényesen állnak az üzleti dolgok, s a kiállítás igen soknak füstbe vitte hozzá kötött szép reményeit. Nem csoda, hogy a nyári hőségben minden szünetel, mert bizony ez a sziveket úgy látszik nem igen hevíti a tetre, ezt mutatja legalább számra nézve egyesületünknek június hó 8-ikán tartott pót-gyűlése is.

Nyolczvan helybeli rendes tagnak alig jelent meg fele, hogy az alapszabályokon a belügyminiszterium által kívánt csekély módosítást megtegye, szintézkedjék, hogy ez minél előbb újra fölterjesztve megerősíttessék s ennek folytán az egyesület tényleges működését megkezdhesse. Ezzel kapcsolatban megemlíttjük, hogy a tagsági díjakat a gyűlés egyhangúlag június elsejétől szedeti be; ha utólagosan is, tekintettel arra, hogy így a tagok a segedelmezésben előbb részesülhetnek. Különbén nem tekintve a gyűlésen részt vett tagok csekély számát, örömmel regisztrálhatjuk, hogy a lelkesedés folyton nő; ez alkalommal is közadakozás útján a könyvtár javára 5 forint gyűlt össze; többen könyveket ajánlottak fel s Jelfy Gyula derék tagtársunk a könyvtár javára évi 24 forint járadék fizetésére kötelezte magát, mindaddig, míg egyesületünknek tagja lesz. Isten éltesse, hogy sokáig lehessen tagja egyesületünknek. Ugyanez alkalommal Knökler Adel fényképész urnő Budapestről, kit szerencsénk volt a gyűlésen tisztelhetni, pártoló tagságáról leköszönvén, a gyűlés eljenzése között magát alapító tagnak vétette föl. Beiratkoztak még alapító tagokul: Veress Ferencz Kolozsvárról, Forche Román, Goszleth István, Csonka Simon, May Manó Budapestről és Auerbach Miksa Aradról. Ezenkívül van az együletnek összesen a főváros- és vidékről 11 pártoló és 89 rendes tagja. Tehát e szám már magába véve is biztosítja az egyesület életét, legkivált ha tekintetbe vesszük, hogy különösen a vidékről nemcsak az ifjúság, hanem a főnök urak is magokévá tették e szép eszmét, minek kifejezését találjuk több lelkes tag beiratkozása alkalmával hozzánk intézett soraiban.

Mindnyájan azonban várakozunk az alapszabályok életbe lépésére — mi e hóban kétségtelen meg is történik s minthogy érdemlegesebb határozatok, mint pld. az egylet hivatalos lapjának kinevezése s ennek méltányos segedelmezése csak ekkor történhetik, bár a választmányban erről s más nemes célú dolgokról már folynak az eszmecezerék.

Igy nevezetesen több kartárs egy igen szép tervvel foglalkozik, mely ha sikerül, egyletünk rövid időn oly eredményt mutat föl, mely nemcsak a kevésbé érdeklődők figyelmét fogja felkölteni, hanem az egylet életrealitásának oly tanújele lesz, mely kötelezni fog minden szakmájáért lelkesülni tudó fényképészt az egyesület tagjává lenni.

Ugyanis célunk megteremteni magunknak azt, mit a viszonyok s az illető körök még eddig nem adtak meg, t. i. a fényképészeti szakiskolát. Erre nézve előlegesen csak oda törekszik az egyesület, hogy egy pár szakembert megnyerve ingyenes tanórákat adjon egy-egy tárgyból havonkint — vagy két hetenkint legalább egyszer; tantárgyul egyelőre fölvévén a chemiát, aesthetikát, gyakorlati fényképészetet s még egy vagy két szükségesnek mutakozó különleges ágát a fotografianak. Két-három szaktudós megnyerése havonkint vagy hetenkint külön-külön egyszeri előadásra nem oly nehéz, miután több a fényképészet iránt előszeretettel viseltető szaktudós van itt a fővárosban, kik látva az egyesület nemes törekvését, hisszük, hogy szivesen meghozzák ezen áldozatot egyelőre minden honoratio nélkül is.

E helyen nem mulaszthatjuk el hálásan megemlékezni arról, hogy midőn Koller K. udv. fényképész urral közöltük az egyesület ezen czélját, ezt nemesak helyeselte, hanem a gyakorlati fényképezést előadására jeles assistensével Gálfy urral készséggel ajánlkoztak, sőt e czélra Koller ur szives volt laboratoriumát és műtermét is följánlani, hogy benne az egyesület hetenkint egyszer, bármely nap, megtarthassa gyakorlati előadásait. Nemesszivü áldozatkészségökért az ifjuság nevében előlegesen is fogadják forró köszönetünket!

A tanfolyam nézetünk szerint évenként szeptember hó első felétől május hó végéig lenne tartandó s ez időre minden tag, ki az oktatásban részt óhajt venni, magát beiratná, még pedig azon tantárgyakra, melyeket legszükségesebbeknek tart magának; pld. egyik a chemiára, másik az aesthetikára, harmadik a gyakorlati fényképezésre s így tovább. Az egylet helyiségről, tanfolyamokról stb. gondoskodni fog, a tagok legfőljebb a világítás és a gyakorlati fényképezést előadásánál előforduló kísérleti szerek s egyéb szükségletek árát térítnek meg közösen; s hiszszük, hogy ezt mindnyájan szivesen meg is fogják tenni.

A terv tehát kész és nem annyira merész, hogy kivihetetlen lenne, csak akarat s az eddigihez hasonló buzgalom kell; csak a kezdeményezők ne riádjának vissza a nehézségektől, legyen a czél szent, melytől semmi akadály ne tántoríthassa el őket. És meg vagyunk győződve, hogy néhány év mulva, midőn a fáradság gyümölcsözni fog, a világ más szemekkel fog ránk, magyar fényképészekre nézni, s a kormány is ekkor tekintetbe veszi érdekünket és segíteni fog végre megalakított szakiskolánk tökéletesítésében. Egyesületünk választmánya e tárgyat még e hónapban napirendre vagyis megvitatása alá veszi, úgy hogy az élők munkálatokat a maga idejében megtéve, az első tanfolyam még ez év szeptember havában kezdetét vehesse.

Vajha úgy lenne!

És most a tisztelt vidéki tagtársakat is kívánom értesíteni, hogy alapszabályaink lejövetelekor — mi e hónapban kétségtelen megtörténik — megnyitó-gyűlés hivatik egybe, és ennek ünnepiességére az egylet köz vacsorát rendez, melyre t. vidéki tagtársainkat annak idejében külön is szerencsénk lesz meghívni!

Cs. G.

Hasznos jegyzetek

a bromezüst-gelatine-emulsió készítése körül.

(Folytatás).

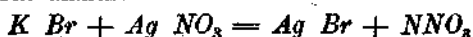
19.

A bromezüst-gelatine-emulsiós száraz lapok eljárásánál előforduló vegyi jelenségek. (Abney kapitánytól).

Fényképezésünk terén, hol Abney ismert nevével találkozunk, mindig valami újat, jót és szépet hall a figyelmes olvasó. A kevés buzgó szakember

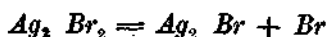
közt ilyen fáradhatatlan kutató Liesegang Ede is, kinek megbecsülhetetlen „Photogr. Archiv“-jából szabadon fordítva közöljük az alább következőket is.

A bromezüst-gelatine-emulsió legtöbbszörre úgy készül, hogy a gelatine-folyadékban kaliumbromidot feloldván, ezüstoldatot töltünk bele, midőn ezüstbromid és kaliumnitrát alakul:

kaliumbromid és ezüstnitrát ad ezüstbromidot és kaliumnitrátot.

A kaliumnitrát az emulsióból mosással eltávolíttatik s így az ezüstbromid abban megmarad, mely — a lapok megvilágításával — ezüstbromiddá és brommá bomlik fel:

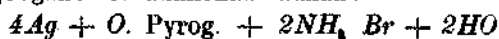

Ezüstbromid ad ezüstfölbromidot és bromot.

A pyrogallollal és ammoniákkal való égvényes előidéző következőképen hat a fölbromidra:

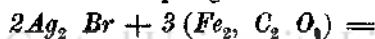
Ezüstsubbromid, pyrogallol és ammoniak adnak:

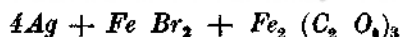
ezüstöt, elégtül pyrogallolt, amm.-bromidot és vizet.

Az érzékeny rétegben egyidejűleg jelenlevő ezüstbromid nem szenved változást.

A vasoxalat-előidéző hatása pedig — a fölbromidra — következő:

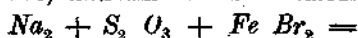

ezüstfölbromid és oxalsavas vasélecs ad:

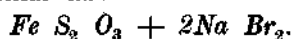

ezüstöt, vasbromür és sóskasavas vaséleget.

Az előidézendő képet a vasbromür megtámadja, tehát mint hátráltató szerepel, azonban csekély mennyiségű natrium-hyposulfit (alkéneccsavas szikeny) hozzáadásával, az előidézőbe, natriumbromiddá változik át.

Natriumhyposulfit és vasbromür ad:

Vasalkéneccsavas szikenyt és natriumbromidot.

A fixáló natron tehát mint érzékenyítő akképen hat, hogy a hátráltató bromvas összekötetést felbontja. (S mint önálló, égvényes, reducalo agentia lép föl azon helyeken, hol a világosság vegyileg hatott. Innen támad ama jelenség, hogy a mikor elégen túl natront adunk az előidézőbe, a kép egészen megsötétedik és úgy elfátyolosodik, miként ha a pyrogallus előidézőbe keletlenül több ammoniákat adunk).

20.

A gelatine-os lapoknak a magasabb hő iránt való viselkedése.

Abney számos kísérlete nyomán a többi közt arra a tapasztalatra jött a múlt évben, hogy a megmelegített száraz lap érzékenyebb, mint kihűlt álla-

potban. Ez alapon azután Schumann csakhamar a következő nevezetes kísérletet hajtotta végre: Ő a megmelegített száraz lapszeleteket nap- és magnesiumszínekép fényénél világította meg és úgy találta, hogy melegebb emulsiós lapszelet a spectrumnak mind a két széle irányában észrevehető érzékenységgel bírt; a magnesium-spectrumnak kék és zöld színével szemben, valamint az ultrabibor széle iránt mutatott magasabb fokú érzékenységet. A magnesium vonalok sokkal tisztábban jöttek ki a megmelegített lapon, mint a meg nem melegített s a magnesium-vonalok b. csoportja ritkán sikerült olyan kitűnő jól, mint itt a melegített lapon.

Mivel világítás közben a szeletek homordad rézlemezen melegítődtek égő lángszesz lámpánál, ennél fogva a szeletek szélei melegebbek lévén, ott a haloidezüst reductióját lehetett észlelni, mely arra mutat, hogy a melegnek a világosságához képest analog hatása van.

Az ezek után következő kísérletek megmutatták, hogy 10 percnyi ideig C. sz. egész 130° -ig hevített lap előidézés közben egészen elfátyolosodik; ellenben a C. sz. 105° - vagy 110° -ig melegített lapra a spectrumról legcsekélyebb fátyolosság nélküli kép áll elő, melynél ismét magasabb fokú érzékenység mutatkozik. Hasonló lapoknak, melyek 5 percig C. sz. 110° -ig voltak melegítve és megvilágításuk előtt kihűltek, volt ugyan némi érzékenységük, de még sem olyan nagy, mint azoknak, melyek világítás alatt melegítődtek.

Annak tehát, hogy rövid idővel megvilágítása előtt a lap a fővő víz melegénél valamivel jobban meghevítettessék, gyakorlati haszna volna: csak a későbbi gyakorlatok bizonyítják be; annyi bizonyos, hogy a teljesen kiszáradott lap esetleges vegyi hatásoknak kevésbé van kitéve, mint különben, és a fentebbi kísérletek arra mutatnak, hogy jó, ha a szárító szekrényben magas hőt fejtünk ki, mielőtt belőle a lapokat kiszedegetnénk.

E tárgyról további kutatás után érdekes eredményeket várhatunk. Így fejezi be Schumann értekezletét, melylyel e lapokban ama többször felhozott állításunk van teljesen igazolva, hogy „a hő az ezüsthaloídra nemcsak lappangó világosságképen hat,“ hanem bizonyos magas fokon túl reducáló is. Igazolva van amaz ajánlatunk, hogy a tárgyak levételét, valamint a megvilágított lapok előidézését legalább R. sz. 14° — 18° meleg helyen végezzük s ennél az előidéző oldat se legyen sokkal hidegebb.

A fentebbi kísérletekben azonban semmi újdonság nincs, hisz velünk együtt ki ne tapasztalta volna a nedves [eljárásban, hogy télen nagy hidegben a legjobb oldatokkal is — hideg lévén — kemény negatívok állottak elő, ha a hajlékot és az oldatokat legalább R. sz. 8° — 9° -ig előbb meg nem melegítettük. És ezt a jelenséget nyáron, nagy melegben éppen megfordítva tapasztalhattuk, midőn — ha hideg kút- vagy jeges vízben nem hűtöttük le oldatainkat, különösen az ezüsthaldót — fátyolos és erőtelen negatív képeket kaptunk.

Ámde Schumann fentebbi kísérleteiből sok hasznot húzhatunk azzal, ha a már teljesen kiszáradott és becsomagolt lapjainkból annyit teszünk tevőleges világosságot teljesen kizáró kised szekrénybe, a mennyi a napi levéte-

lekre szükséges. Szekrényünkben hőmérő nyulván ki, kemenczénél, vagy égő borszeszlámpával C. sz. 150° hőben tartjuk exponálás előtt. De ha megbízható sensibilisatorral bírunk, ez a mód — habár egyszerű is — teljesen fölösleges.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

A negativ-retouche-ról.

(Levél a szerkesztőhöz Amerikából).

Az ilyen hetekig huzódó esős időben, mint a milyen most nálunk is van, igen jó alkalom nyílik a levélíráshoz. Felhasználom tehát én is ez időt arra, hogy írjak valamit a negativ-retouche-ról a fényképészeti lapokba.

Az elmélet a gyakorlattal sokszor majdnem teljes ellentétben látszik lenni. Elméletben ugyanis a negativ-retouche nem szükséges a fényképhez, a gyakorlatban pedig ugyan ki boldogulhatna nélküle? Egy retouche-irozatlan arczkép a pillanat igaz tükre, melyen a szép a rúttal egyformán jut érvényre. A helyesen retouche-irozott arczkép ellenben az egyén valóságága mellett az ember nemesebb formáinak, az apró mulandóságok kihagyásával, mintegy szobrászati képmása. Vajjon most már melyik a helyesebb, a retouche-irozott vagy az e nélküli negativ? azt e cikk nem szándékozik kimutatni. Az már megállapított tény minden művészetben, hogy a szép elérése a cél mindenütt, hol a művészet magas niveau-n áll. Alig van valami alkalmasabb a negativ-arczképnél, hol a valósággal a szépet oly könnyen és sikeresen lehetne párosítani, a negativ-retouche-sal. Az, a mi az arczkép-festőt leginkább próbára teszi, a lelki hangulat visszatükrözése s ez a mai fényképészet gyors eljárásával a pillanat műve. A negativ-retoucheur-nek már a körülmény oly kedvező helyzetet ad, hogy a tőle elkövetett hibák az arczképen immár megbocsáthatatlanok.

Nézzük hát most, hogy mi is tulajdonképen egy negativ-retoucheur teendője az arczképmatrice-on. Mielőtt azonban erről szólnék, a közönség igényeiről kell némileg megemlékezni. A tapasztalat ugyanis mutatja, hogy minden nembeli egyén kissé szépítve kívánja arczképeit látni. A tulzásokról nem szólva, sokszor úgy is van, hogy a fénykép meglapta az eredeti szépségeit. Hol a színnek gyönyörű hatása van, ott az egyén rendesen veszít a fényképen. Gondoljunk csak a gyermekek sokszor elragadó szép színeire. Idősebb egyének, kiknek erős világosságban minden ránczoscájuk lefényképeződik, tompább szobavilágosságnál sokkal előnyösebben fognak kinézni. És végre azok, kiknél sokszor csak ideiglenesen foltok és pettyek támadtak, melyeket arczukon a szabad szem a bőr színétől néha alig különböztethet meg, a negatívon pedig határozott erős alakban láthatók. Ezek és sok más meg is követelhetik, hogy arczképeiken mindez meg legyen javítva. És ezt mind a negativ-retoucheur teheti meg.

A negatív, melyet egy retoucheur kezébe vesz, már magától figyelmeztet a teendőkre. A legtöbb esetben nem kell egyéb, mint az arcbőr kiegyenlítése. De e kiegyenlítésnek nem úgy kell történni, hogy az a képen nagyon észrevehető legyen, hanem hogy bizonyos bársonyos benyomást adjon az arcbőrrel. Sokkal sikeresebben lehet azt úgy elérni, ha előbb az arcbőr nagyobb foltjait, azután a kisebbeket s így mindig összébb-összébb retouche-irozzuk, míg végre a negatív elérte azt a bizonyos egyöntetőséget, melyet bársonyosnak nevezünk. Azt sem szabad felednünk, hogy minél közelebb van negatívunk a befejezéshez, annál távolabbról kell rajta dolgozni és simítani. Közelebről kezdeni és távolról befejezni, igen nevezetes kellék; másképen sohasem lesz az egyöntetű bársonyos. E modorban egyszersmind gyorsaság rejlik. Így sokkal több negatívot végezhet az illető, mint bármely más módon és e mellett jól. Nem a mennyiség, hanem a minőség az e munka körül, melyre a negatív-retouche-nál nézni kell, noha a fényképek mai jutányossága miatt a gyorsaság is nevezetes szerepet játszik. Ha a negatívon a kiegyenlítésnél egyéb teendők is vannak, úgy jó azokat mindjárt eleinte megtenni, pl. ha igen görbe vagy piszeorrt némileg egyenesebben szabályosabbá akarjuk tenni, akkor azt az ott levő főfény helyesebb alkalmazásával úgy mint az árnyék kiegyenlítésével sokszor könnyen lehet elérni. Ez irányban rendszeren túlzás van divatban. Némely retoucheur tele keni-feni a matrice-ot tussal-ironnal. Ez nem válik a negatív előnyére, noha vannak, kik ez után fizetik a negatívon tett munkát.

A mai száraz lemezeknél puhább czeruzát kell használni, mint kellett a collodium-negatívokhoz, ez utóbbi lakkirozva lévén. A száraz lemezt sokkal jobb lakkirozás előtt retouche-irozni. Hogy a czeruza fogjon, a mattolain-t kell használni. Ezt a száraz lemezeknél puha vászondarabbal lehet bedörzsölni és pedig nem oly kegyetlenül nyomni a dörzsölésnél, mint sokan teszik a lakkirozott collodium-lapokkal. A száraz lemezek retouche-irozásnál arra is kell ügyelni, hogy munka közben rá ne leheljünk, mert ez annyira megpuhítja a gelatine-hártyát, hogy a czeruza finom hegye azon nagyon könnyen lyukat fur. A retouche-irozás után lakkirozott lemezt ismét át kell nézni, mert néha meg-esik, hogy a retouche itt-ott összefoly, noha ez annál kevésbbé fordul elő, minél gyakorlottabb és ovatosabb a mattolain használatában retoucheur-ünk.

Az ecsettel igen ovatosan kell dolgozni a száraz lemezen. A legtöbb retouche-t czeruzával lehet és kell végezni. A hol a lemez mattolain-nal van bedörzsölve, ott igen jól fog a czeruza. Sokan tán nem tudják a mattolain készítését. Igen egyszerű, ime ide jegyzem:

5 g. gummi damar,

64 g. terpentinolaj és

1 g. venetian-terpentin.

Ha mindez egy üvegben teljesen felolvadt, kész a használatra. Most terjünk vissza a retouche-ra. A homlokon a phrenologok előtt oly becses domborodásokat minden formában lehetőleg hagyni kell. Ezek lényegesebbek a homlokon levő ránczoknál. Tulajdonképen e domborodások kiegyenlítésénél a

ránccok azok, melyek elretouche-irozhatók a hasonlat igen kevés hátrányára. Az orr tövén, a két szem közt mindig kell némileg simítani s elvenni az ott rendszeren sűrűn levő ránccokból. Sokszor pedig a szemöldök van ott nagyon összenöve, úgy hogy jó azt kellemesebb benyomás eléréseért némileg elkülöníteni.

A szemnél nagy ovatossággal kell retouche-irozni. Itt különösen arra ügyeljen a retoucheur, hogy az alsó szempillákat meg se érintse. Ezek ugyanis leginkább csak gyöngé árnyalatban tűnnek fel, kivált a világos hajúaknál. E gyöngé árnyék pedig minden, mi az átmenetet a szemtől az arcra eszközöli. Ennélfogva látni való az alsó szempilla fontossága. A szem alsó mélyedéseit mindig kell gyöngíteni, de soha egészen elvenni.

A szemgolyón igen gyakran alkalmas a fehérség főfényét kissé emelni, sőt néha az egész szemfehérét kell világosabbá tenni s ekkor szükséges ovatosan kezelni annak széleit. Ott, hol a szemtakaróval érintkezik a fehér, mindig kell átmenetnek maradni. Világos szem színkörén főfényt soha sem kell föltenni. A sötét szemek színkörén inkább, de csak akkor, ha szükséges, pl. álmos tekintetű szemeknél.

A szemfödél által képződő és a halántékra nyuló ránccot, mely a kor szerint mindig hosszabbra szokott nyúlni, sikeresen lehet retouche-irozással fiatalítani.

A szem feketéjét tüvel kivakarni csak nagyon kivételesen szabad. Ez csakis ott alkalmazható, hol a negatív minősége türi, pl. vékony, átlátszó matrice-on, hol kivakarással a különbség csak fokozatos és nem kirívó, mint volna erős vagy plane kemény negatívnál. Lehet továbbá finom tű hegyével egyes hajszálakat a hajusz- és szakállban, sőt a szemöldökön is vakarni. Mindig csak egyes szálakra kell szorítkozni, nem pedig egész árnyéklatokra.

Nőknél a fül sokszor kíván retouche-t, kivált hol a fülbevaló súlya az eredeti formájából rontott valamit.

A világosság és árnyék összehangzását a negatív hátuljáról igen sikeresen lehet eszközölni, a mint azt kék vagy a szükséghez képest egyéb füstékek; legalkalmasabban az ujj segítségével, a kellő helyen betakarják. Tiszta nedves ecsettel ott távolíthatjuk el az ily részeket, hová az ujj ügyetlenségéből szükségtelen takarás jutott.

Az orr és száj vonásait nagy ovatossággal kell retouche-irozni. Itt lehet legtöbbet javítani, de legtöbbet ártani is. Soha sem szabad egy nagyobb vonást sem, de kivált az arc- és szájnál teljesen elvenni. A legtöbb esetben csak azok határozottságát, tulságos érintkezését kell tompítani, rövidíteni. És alig van negatív, melyen ne kellene némit gyöngíteni az orr és száj vonásain. E vonásokat az ügyes negatív-retoucheur mindig lehetőleg fölfelé igyekszik hozni s ezzel a kifejezés mindinkább vidámabb, barátságosabb lesz.

Egyes, izléstelenül kiálló hajrészt el kell venni. A hölgyeknél, hol az alak is látható, a cipőt rendszeren karesubbá kell tenni. Itt világos ruháknál a száraz lemezeknél finom tűhegyével is sokat lehet tenni. Sokszor hölgyeknél

még a lábakat is kisebbekké kell tenni és sok mást, ha: finom a retoucheur izlése.

Legyen elég ennyi erről a tárgyról, melyről különben, ha kimerítően akarnék írni, sokat kellene még mondanom. Úgy hiszem, hogy ez a kevés is, a mit itt elmondék, noha tudom, hogy semmi újat nem tartalmaz, mégis hasznára lehet több negativ-retoucheur-nek. Ezt föl kell tennem azért is, mert a negativ-retouche az, miben még legtöbb rosszat látni mindenütt. Sokszor csodálkoztam már azon, a mi mégis gyakran előfordul, hogy az olyan egyén, ki soha sem tanult és nem is tud rajzolni, mégis a jóhoz közel retouche-irozhat negatívot. Figyelemmel kísérve ezt, azt fogjuk látni, hogy csakis igen jó matrice-okkal sikerül az ily retoucheur-nek a munka, és a mellett bír az illető még jó izléssel, a rajzoláshoz. Mintegy érti azt, de nem tudja végezni. Látja a szépet, ez pedig természeti adomány, a mi — tudjuk — sokat pótolhat.

Alapjában szerintem mégis szükséges, hogy a negativ-retoucheur, a ki első helyen akar lenni, legalább is annyit tudjon rajzolni, a mennyit pl. egy harmad-negyed éves reáliskolai tanuló a szabadkézi rajzból tud felmutatni a vizsgálaton.

Az országos kiállítás alkalmas lesz a negativ-retouche tanulmányozására, a mint szükséges is volna, hogy ez irányban a legjobb munkákat külön megjelölnek, hogy a jóról a fogalmat erősítse és a gyöngét vezesse.

Most pedig ajánlom magamat szíves emlékezetébe honfui üdvözlettel.

Washington, június 14. 1885.

Ketskéméthy Mihály.
fényképész.

VEGYESEK.

Tisztelettel kérjük lapunk azon t. olvasóit, kiknek előfizetése már a múlt számmal lejárt, de még eddig nem újították meg, sziveskedjenek a díjt mielőbb beküldeni.

Lapunk 1882-, 1883- és 1884-ik évi folyamai megrendelhetők kiadóhivatalunkban egyenkint 4 frtért, együtt a 3 évi folyam 10 frtért.

A „Hungaria” név alatt ismert emulsió-gyár közelebbről megszűnt dolgozni s a készletben levő lapokat a vidéki fényképészek számára 30—60 % árleengedéssel bocsátotta áruba. E. J. fényképész úr is nagy mennyiségűt vett e lapokból, ámde kipróbálás után azt a régi közmondást látta gyakorlatilag igazolva: olcsó húsnak híg a leve! . . .

A „Kiállítási Lapok” 37-ik számában „Fényképészeink az országos kiállításon” cz. alatt egy rendkívül érdekes közlemény jelent meg lapunk egyik bpesti barátjának tollából. Mivel e közleményt, terjedelménél fogva, mi nem vehetjük át, ajánljuk t. olvasóink szíves figyelmébe.

A borsav glicerinnel 3: 8 arányban olvad föl meleg segedelmével. Ha ebből 1 részt 1 r. viaszszal és 12 r. vaselinnel olvasztva elegyítünk, olyan kenőcsöt nyerünk, mely meghasadozott és fölrepedezett kezek bekenésére, tehát gyógyítására is legalkalmasabb. A vaselin (olaj) üveg dugók szorosan zárhatására legjobb szernek bizonyult be, ha pedig a parafa-dugaszokat benne megáztatjuk, ezek egyszersmind tartósabbakká válnak; azzal a beitatott papiros egyenletes átlátszóságot nyer és az ilyen papiros copirozásnál előnyösen használható.

Az üvegezüstözésnél előfordulható veszedelem. Egy ilyen műveltnél Mr. Brashear élete nagy veszélyben forgott. Ő ugyanis e czélra ezüstoldatot készített s mivel az edény fenekén levő gyüledék nem egy könnyen oldódott fel, szabadon a hajlékban hagyta s róla teljesen elfeledkezett. Ezalatt robbanó ezüst fejlődött benne, mely midőn a hajlékból kiment s ajtót becsapta, szétrobbant s az edény egyes részei másfél centiméter mélyen hatottak be az asztal kemény fájába.

Levélbélyeg-arczképek. Amerikában most a levélbélyeg-arczképek vannak divatban. Ezek piczi arczképek levélbélyeg alakjában, melyek hátul ragasztó szerrel vannak ellátva, a szélek pedig ki vannak fogazva, úgy hogy ép oly könnyen levehetőek, mint a levélbélyegek. A levélbélyeg-arczképeket már minden fényképész készíti, csak az eredeti arczképet kell neki beküldeni; 100 darab ára 3 forint, ezere pedig 25 frt. Felragaszthatók levélpapirosokra, látogató jegyekre, prospectusokra stb. — Ez új divat nagyon csinos és valószínű, hogy az Océánon innen is követőkre fog találni.

Türkel Lipót bpesti főküzetlenek vezetője kijelenti, hogy a „Hungaria“-féle száraz lapok eladásának közvetítését megszüntette s a helyett Löwi-féle bécsi lapokat árusít el.

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

L. S. Bfrd. Soraink mentek. Üdvözet.

Levelező Bpst. Köszönettel vettük s a kért helyreigazítást is megtettük. A napokban küldött sorokat is vettük; köszönjük s előre is szerencsét kívánunk a vállalathoz. Közlebről levélünk fog menni.

K. M. Amerika. Fogadja köszönetünkkel szíves üdvözetünket a távolból!

Áspis. Jövőre fogjuk adni, addig is fogadja meleg kézszerítésünket. Jó mulatást!

S-i K. Közlebről ismét fel fogjuk kérni az illetőt s talán sikerülni fog tervünk kivitele.

K—ch A. Ruzs. A napokban válaszolni fogunk.

INGYEN-ROVAT.

Kerestetik s azonnal alkalmazást kaphat jó fizetés mellett egy negativ (és pozitív) retoucheur, ki a száraz kezelésben is jártas; továbbá egy ügyes copirozó szintén jó fizetés mellett. Az ajánlatok Lengyel Samu fényképész urhoz intézendők Balaton-Füredre.

MOLL A.

cs. kir. udvari szállító Bécsben (I. Tuchlauben 9.)

Ajánlom a fényképész uraknak gazdag raktáromat, melyben található mindenféle chemiai szor, jodcollodium, fehérnyepapír és carton, camerák, stativok, utazóknak laboratorium, fa-, üveg- és porcellán-eszközök és minden egyéb fényképészeti kellék. Fényképészeti portrait-objectivók és euryskopok Voigtländer és fiaitól Braunschweigban.

A száraz kezeléshez: Frankfurti emulsiós száraz lapok Werth E. & Co.-tól és pedig kétféle minőségben: a) rendkívül érzékenyek (momentplatten) és b) közönséges érzékenyséűek. Az alábbi árak mind a két fajra szólnak, de a megrendelésnél kitéendő, hogy mely fajta szükséges.

10 darab lap ára:

9×12	12×15	12×16	13×18	16×21	18×24	21×26	26×31 cm.
1.20	1.80	1.80	2.30	3.60	4.30	5.70	9.— frt

100 db. egy alakú lap megrendelésénél 5% árelengedés. Az itt felsorolt alakokból 100 db. azonnal szállítatik, más alakúak pedig gyorsan elkészítettek. Az árak egyezkedés szerint; az elkészítés 8—14 nap alatt.

— Frankfurti emulsió —

a lapok behuzásához $\frac{1}{4}$ kgr. 3 frt. 80 kr. Biztos használati utasítás ingyen. Megrendelhetők nálam a szaklapokban ismertetett újdonságok, készülékek és szerek.

Kimerítő képes árjegyzék kívánatra ingyen küldetik.

7—12

EISENSCHIML & WACHTL

fényképészeti cikkek gyára és raktára, lithographiai készlete és könyomdájá

Bécsben (I. Himmelpfortgasse 24.)

■ Egészen új! ■

„Sensibilisator“ D. Wilkenstől Londonban. Ez fokozza a különböző gyárban készült emulsiós lemezek érzékenységét, úgy hogy az előidőzés fele annyi munkába kerül, a mi borus időben, gyermekcsoportok készítésénél és pillanatnyi levételeknél megbecsülhetetlen nyereség. Egy eredeti nagyságú üveg tartalma körülbelül 600 kabinetképhez elég és ára 5 frt. — Minden egyes üveghez használati utasítás van mellékelve.

■ Legújabb ■

A legjobb minőségű gelatine-emulsió-gyár. Kitűnő emulsiós lapok Angerer & Székely, az angolok és Heid dr. eljárása szerint készítve. Laboratorium-lámpák. A legjobb Bourni-féle glaciér-gépek. Új Stefanie-vignette-k: 1 db. visitvgn. 1 frt.; 1 db. Cabinetvign. 2 frt.; 1 db. Budoirvign. 3 frt.

■ Árjegyzékek és mintafényképek kívánatra ingyen. ■

7—*